10.53644/MKI.NYPNYS3.2025.1

A MÁLTAI NYELVSTRATÉGIA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: BÓDI ZOLTÁN

Alapadatok

Érintett nyelvek: máltai, angol

Érintett országok: Máltai Köztársaság

A nyelv státusa az érintett országban: a nemzeti nyelv a máltai, a hivatalos nyelv a máltai és az angol, a máltai nyelv az Európai Unió hivatalos nyelve. Málta kétnyelvű: a máltai és az angol nyelv párhuzamos használata általános, a két nyelv közt funkciómegoszlás van.

Beszélőközösség mérete: 516 100 fő (2020. évi adat)[1]

A stratégiai dokumentum típusa: Málta Alkotmánya[2] és a Máltai nyelvtörvény,[3] tanulmányok, részterületek (a korai életszakaszok[4] és az írásbeliség[5]) nyelvstratégiájára vonatkozó dokumentumok

1 National Statistics Ofice – Malta https://statdb.nso.gov.mt/?fs[0]=Theme%2C0%7CDemography%23CAT_DEMOGRAPHY%23&pg=0&fc=Theme&snb=3 (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

2 Constitution of Malta https://legislation.mt/eli/const/eng (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

3 Maltese Language Act. Act No. V of 2004. An act to establish the National Council for the Maltese Language in order to promote the National Language of Malta and to provide the necessary means to achieve this aim (2004. évi V. törvény a máltai nyelvről. A máltai Nyelv Nemzeti Tanácsának létrehozása a máltai nyelv népszerűsítése és e cél eléréséhez szükséges eszközök biztosítása érdekében) https://legislation.mt/eli/act/2004/5/eng/pdf (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

4 *A Language Policy for the Early Years in Malta and Gozo*. Ministry for Education and Employment, Malta. https://curriculum.gov.mt/en/Resources/Literacy/Documents/A_Language_Policy_Early_Years.pdf (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

5 *A National Literacy Strategy for All in Malta and Gozo 2014-2019*. Ministry for Education and Employment, Malta, June 2014. https://education.gov.mt/en/Documents/Literacy/ENGLISH.pdf és *A National Literacy Strategy for All in Malta and Gozo (2021-2030)*. Government of Malta, Ministry for Education. June 2021. https://www.dropbox.com/scl/fi/rhmp34l60xixe0dcv270g/A-National-Literacy-Strategy-for-All-in-Malta-and-Gozo-2021-2030.pdf?rlkey=rtwy0uv0go2wsuim8jyej89tt&e=4&dl=0.

A stratégia természete: a kétnyelvűség biztosítása és a máltai nemzeti nyelv státusának megerősítése

A stratégia kiterjedése: Középtávú

A stratégia időtartama: Nincs egységes nyelvstratégia, de az írásbeliség és a korai életszakasz szakterületének van nyelvstratégiája. Ezek öt- és tízéves ciklusra terveznek.

Háromévente összehívják a Máltai Nyelv Nemzeti Fórumát, amelyen megvitatják a máltai nyelv állapotát és a nyelvpolitika alakulását. A Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa a munkáját hároméves működési tervvel szervezi.

A korai életszakaszra vonatkozó nyelvstratégia 0–7 éves korig tesz ajánlásokat a gyermekek kétnyelvűségének a fejlesztésére otthoni és nevelési intézménybeli környezetben. Az írásbeliségre vonatkozó nyelvstratégia fő célja a teljes kétnyelvű írásbeliség elérése, ennek érdekében a stratégiáját a következő életszakaszokra bontja: 0–3 éves életkorig, az óvodai szakasztól az általános iskola 1. évfolyamáig, általános iskolai életszakasz, középiskolai életszakasz, fiatalkori életszakasz és felnőttkori életszakasz

Intézkedési területek: a máltai nyelv népszerűsítése, védelme, fejlesztése, oktatása, használatának előmozdítása: az oktatásban, a médiában, a bíróságokon, a politikában, a közigazgatásban, a gazdaságban, a társadalmi életben és a kultúrában; az identitásban játszott szerep; a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsának létrehozása és működtetése, stratégiával alátámasztott nyelvpolitika kidolgozása, felügyelete; a helyesírás aktualizálása, idegen szavak átírása, terminológia, fordítás, információs technológia, irodalom, a kiegyensúlyozott máltai–angol kétnyelvűség biztosítása beszélt és írott szinten

Felelős intézet, kidolgozó: Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa (2005), Málta Oktatási és Foglalkoztatási Minisztériuma

„Nyelvstratégiai mátrix": A máltai nemzet kétnyelvű: a máltai és az angol nyelv használata általános, köztük erős funkciómegoszlás tapasztalható. Veszélyforrás lehet a máltai nyelvre az angol nyelv dominanciájának növekedése. A máltai nyelv helyesírásának és szóátvételi folyamatainak fejlesztési kényszere megfigyelhető. A kidolgozottság megfelelő szintű: egyetemi tanszék, a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa és más, máltai nyelvvel foglalkozó társadalmi szervezetek feladatkörébe tartozik a máltai nyelv kutatása és kodifikálása

I. A nyelv története, jelenkori állapota

Málta lakossága eredetileg egységesen máltai származású, és csak minimális más nemzetiségű élt az országban egészen az EU-csatlakozásig, ám azóta egyre növekvő számban telepednek le uniós és harmadik országbeli bevándorlók, ezzel együtt a kisebbségi nyelvhasználat nem jellemző az országra. Jelentős volt az 1970-es évekig viszont a máltaiak elvándorlása elsősorban angol nyelvű országokba, Nagy-Britanniába, az Amerikai Egyesült Államokba, Kanadába és különösképpen Ausztráliába, ám mára ez a folyamat gyakorlatilag leállt. Málta gyakorlatilag egységesen római katolikus vallású, és a római katolikus egyház olyan erős, hogy még az alkotmányban is rögzítették, hogy ez az államvallás, és a római katolikus egyháznak joga van meghatározni a helyes és nem helyes értékrendet.[6] Érdekes viszont, hogy a máltai nyelv szoros kapcsolatban van az arab nyelvvel, viszont a máltaiak nemzeti identitásának sarokköve a római katolikus vallás.[7]

Málta 1964-ben vált függetlenné, ekkor született meg a jelenleg is érvényben lévő alkotmány, 1974-ben megszűnt a monarchia (addig II. Erzsébet brit uralkodó volt az államfő), és az államforma azóta köztársaság, amely parlamentáris demokráciaként működik. Málta tagja a Nemzetközösségnek (Commonwealth of Nations) és 2004 óta az Európai Uniónak, ennél fogva a máltai nyelv az Európai Unió egyik hivatalos nyelve.

Málta szigetország, amely 5 szigetből áll, de ezek közül csak 3 lakott: Málta, Gozo és Comino (ez utóbbi lakossága minimális, a turistaforgalom viszont jelentős), a népsűrűség igen magas. A szigetországot a történelem során hosszabb-rövidebb időre a környék legtöbb hatalma meghódította. Ezek közül érdemes kiemelni az arabokat, akik a 9. század második felében hódították meg az országot, és ezzel az iszlám vallás is elterjedt, ám a 11. századtól a normann hódítás következtében a keresztény vallás és kultúra fennhatósága alá került az ország. Málta évszázadokon keresztül a Szicíliai Királysághoz tartozott, de 1530-ban

6 Constitution of Malta https://legislation.mt/eli/const/eng (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).
7 Iványi 2021.

Károly császár Máltát átadta az Ispotályos Lovagrendnek, amely Máltai Lovagrendként vált ismertté. 1800-ban lett része Málta a Brit Birodalomnak, később a függetlenedési törekvések 1921-ben Máltának autonómiát hoztak, majd 1964-től függetlenné vált az ország.

Sajátos geopolitikai helyzete miatt Máltát gyakran érintették a nagyhatalmi konfliktusok, így brit-, valamint olaszpárti ellentétek alakultak ki, amelyek átpolitizált vitákat indítottak az angol imperializmussal, illetve olasz irredentizmussal kapcsolatban, és mindezt etnogenetikai és nemzeti identitási problémák kísérték.[8] A máltai kultúrában a hosszú évszázadokig tartó szicíliai, olasz hatás, valamint az anglicizmus is erőteljes nyomot hagyott. Hasonlóképpen az arab-muszlim, illetve az európai-keresztény. A különböző birodalmak kulturális hatásai mellett a 19. század végétől az önálló máltai kultúra és nyelv hatásai is erősödnek.[9]

A máltai az egyetlen afroázsiai nyelvcsaládba (korábbi megnevezés szerint sémi-hámi nyelvcsaládba) tartozó nyelv, amely Európában őshonos. A máltai a sémi ág nyugati csoportjába tartozik, így szoros kapcsolatban áll az arab nyelvvel. A máltai nyelv az észak-afrikai beszélt arab nyelvváltozatból alakult ki, de a szigetország viszonylagos elzártsága és az arab fennhatóságtól való évszázadokkal ezelőtti függetlenedés miatt a fonetikája eltávolodott az arabtól, ezért előfordul, hogy a máltai bizonyos regisztereinek a használói nem értik meg az észak-afrikai arabot beszélők nyelvét. A máltai nyelvbe a történelmi, földrajzi, politikai kapcsolatok és hatások következtében sok lexéma áramlott be a francia, az olasz, azon belül is főleg a szicíliai nyelvből. A kultúra és a tudomány szókincsének a legnagyobb része olasz és angol. Málta nyugat-európai politikai, vallási és kulturális fennhatóság alá kerülésének hatására a máltai írásbeliség latin betűs. Összefoglalva megállapítható, hogy a máltai nyelv az évszázadok során kevert nyelvvé vált, amely teljesen elszakadt az arabtól.

8 Brincat 2011; Brincat 2005. https://macmillandictionaries.com/MED-Magazine/February2005/27-LI-Maltese.htm (letöltés időpontja: 2024. 07. 30.).

9 Fabri 2010. https://www.persee.fr/doc/rbph_0035-0818_2010_num_88_3_7804 (letöltés időpontja: 2024. 07. 30.).

Az évszázadok során elsősorban az olasz fennhatóság miatt fokozatosan az olasz és annak a szicíliai változata vált a formális, a magas kultúrát hordozó nyelvvé, egészen 1934-ig az olasz hivatalos nyelv volt Máltán.

A máltai nyelv a 18. század második felétől vált írásbelivé, addig csak beszélt nyelv volt, amelyet főként informális helyzetekben használtak. A 19. század második felétől a máltai nemzeti törekvésekkel párhuzamosan elkezdett növekedni az érdeklődés a máltai nyelv iránt, majd megindult a nyelv grammatikai leírása, és 1924-ben alakult ki a modern helyesírási szabályozás. A máltai 1934 óta hivatalos nyelv az országban, de ez a státusa különösen az 1964-es függetlenné válástól kezdve erősödött meg. Onnantól kezdve egyre erősödik a máltai nyelv használata a formális helyzetekben is (közigazgatás, iskola, munka, irodalom, kultúra), bár folyamatos versenyhelyzetben van az angollal, amely az ország gyarmati időszakában is értelemszerűen domináns volt, és a függetlenné válás óta a másik hivatalos nyelv. Az angol nyelv presztízse magasabb a máltainál, a társadalom iskolázott rétegeiben, különösen a közép- és felső osztályba tartozóknál az angol az elsődleges az írás és olvasás területén, valamint a formális színtereken, és a máltai inkább csak a beszélt nyelvben és az informális szituációkban népszerű. Nagyarányú az angol kifejezések beáramlása a máltaiba, és ez megfigyelhető a máltai nyelv fonetikai készletében is, mert terjed az angol [r] fonéma a máltaiban.

A máltainak két nagyobb területi változata van, az egyik a fővárosi és a környezetében élők által használatos, a másik pedig a mezőgazdasági területekre és a kikötők közelében lévő ipari területekre jellemző változat. A fővárosban és a környékén használatos változat jelentős olasz hatást mutat, nyitott az angol eredetű elemek felvételére, viszonylag kevés az arab fonetikai és szókészletbeli származék benne, a használata terjed. A másik változat visszaszorulóban van, köszönhetően annak, hogy az iskolai oktatásban, a médiában is a sztenderdnek tartott fővárosi változatot használják, és ezt erősíti a fővárosba történő egyre erőteljesebb belső migráció.

A máltai elvileg minden máltai lakos elsődleges nyelve. A Máltáról kivándorolt, elsősorban az angol nyelvű országokban élő máltai szórványnépesség

elsődleges nyelvéről nincsenek adatok, de gyanítható, hogy az angol átveszi a máltai szerepét.[10]

II. Jogi, közigazgatási alapok, előzmények

Málta Alkotmánya[11] a máltai nyelvet nemzeti nyelvként nevezi meg és egyben a Máltai Köztársaság hivatalos nyelvének nyilvánítja az angol nyelv mellett. A nyelvpolitikáért és a nyelvstratégiáért felelős szerv a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa (Kunsill Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti), amelynek 2005-ös megalapítását a 2004-es Máltai nyelvtörvény[12] mondta ki. Részletesen kidolgozott, írásba foglalt, rövid, közép- és hosszú távú általános nyelvstratégiája nincs Máltának, eddig csak részprojektek, illetve egyedi tanulmányok, elemzések szólnak a főbb stratégiai elemekről. A nyelvstratégiának és az erre épülő nyelvpolitikának elsősorban a kétnyelvűségi nyelvi helyzetre kell koncentrálnia, hisz az országnak két hivatalos nyelve van: a máltai és az angol, amelyek közt funkciómegoszlás tapasztalható. Emellett kiemelt feladata a nyelvvel foglalkozó intézményrendszernek és politikának, hogy a máltai nyelv kodifikálását, írásbeliségének, helyesírásának a szabályozását támogassa. A Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsának összetételét, felügyeletét és működését is részletesen szabályozza a nyelvtörvény. Biztosítja a jogszabály, hogy ez az intézet a kormány felügyelete alatt álljon, központi költségvetési finanszírozást kapjon, és az összetételének a szabályozásával biztosítják, hogy a nyelvstratégia megalkotása szempontjából fontos közigazgatási, tudományos és szakmai szervezetek képviselve legyenek a Tanácsban.

10 Badia i Capdevila 2004.

11 Constitution of Malta https://legislation.mt/eli/const/eng (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

12 Maltese Language Act. Act No. V of 2004. An act to establish the National Council for the Maltese Language inorder to promote the National Language of Malta and to providethe necessary means to achieve this aim (2004. évi V. törvény a máltai nyelvről. A máltai Nyelv Nemzeti Tanácsának létrehozása a máltai nyelv népszerűsítése és e cél eléréséhez szükséges eszközök biztosítása érdekében) https://legislation.mt/eli/act/2004/5/eng/pdf (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

A Máltai Nyelvi Testület (Maltese Language Board) az Oktatási Minisztérium tanácsadó szerve volt, 1995-ben alakult, és ez a szervezet készítette elő a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsát megalapító nyelvtörvényt. A Máltai Akadémia (L-Akkademja tal-Malti, 1920-ban alapították) fő feladatai közé sorolja a máltai írásbeliség szabályozását. Továbbá a standardizáció szempontjából fontos a Máltai Írók Egyesülete is.

III. A stratégia célja

A máltai nyelvstratégiával és nyelvpolitikával összefüggő dokumentumok az ország kétnyelvűségének deklarálása mellett elsősorban a máltai nyelv fejlesztésére, az idegen kifejezések honosítására és a máltai nyelv nemzeti identitásban elfoglalt szerepére koncentrálnak. A nyelvtörvény is hangsúlyozza, hogy a máltai nyelv a máltai emberek nemzeti identitásának meghatározó eleme, amelyet az államnak védenie kell a nyelvromlástól és a pusztulástól, azaz elsősorban az idegen hatásoktól és a nyelvvesztéstől.

Fő stratégiai területként a közigazgatást, az oktatást, a kultúrát, a médiát, a gazdaságot, az igazságszolgáltatást jelölik meg. Ezeken a területeken a máltai–angol kétnyelvűséget biztosítják, azzal együtt, hogy a máltai nyelv fejlesztése elengedhetetlen az angollal való versenyképesség fenntartása érdekében. A máltai normalizáltságának, kodifikálásának fenntartása és fejlesztése az elsődleges célok között szerepel. A dokumentumok, tanulmányok hangsúlyozzák, hogy a máltai gyakorlatilag az összes máltai lakos elsődleges nyelve. Többek között ennek is köszönhető, hogy az ország kétnyelvűsége ellenére a máltai is hivatalos nyelve az Európai Uniónak.

IV. Szerkezeti felépítés

Nincs hivatalos és egységes máltai nyelvstratégiai tanulmány, ezért annak szerkezetét sem tudjuk feltárni. Vannak viszont nyelvstratégiai jelentőségű jogszabályok (Máltai Alkotmány, Máltai nyelvtörvény), és nyelvstratégiai jellegű,

főként állapotleírással foglalkozó tanulmányok[13], amelyeknek értelemszerűen eltérő a szerkezetük. Itt a két részstratégiáról, az írásbeliség és a korai életszakasz nyelvstratégiájáról szóló dokumentumok szerkezetét lehet bemutatni.

Az írásbeliségre vonatkozó általános, nemzeti stratégia szerkezete a következő:[14]

- Az írásbeliség fogalmának definiálása.
- A kiegyensúlyozott írásbeliség.
- Multimédiás írásbeliség a digitális korszakban.
- Többnyelvűség az osztálytermekben.
- Az oktatáspolitika és a tanulás nyelve.
- A COVID-19 hatása az írásbeliség oktatására és tanulására
  - Ajánlások a COVID-19 írásbeliség fejlesztésére gyakorolt hatásának csökkentésére.
- Az írásbeli teljesítményre vonatkozó nemzetközi kutatások
  - Az iskolai szektor.
  - Gender.
- Az írásbeliségre vonatkozó általános, nemzeti stratégia 2014. évi dokumentumából átvett részek
  - Írásbeliség a közösségben 2014–2020.
  - Írásbeliség az oktatásban 2014–2020.
  - Az írásbeliség forrásai 2014–2020.
  - Szakmai fejlesztés és kutatás 2014–2020.
- Az írásbeliségre vonatkozó nemzeti stratégia kontextusa (2021–2023).
- Az írásbeliségre vonatkozó nemzeti stratégia (2021–2023)
  - 1. pillér: Írásbeliség a közösségben.
  - 2. pillér: Írásbeliség az oktatásban.

13 Badia i Capdevila, 2004.; Pace–Borg 2017.

14 *A National Literacy Strategy for All in Malta and Gozo 2014-2019*. Ministry for Education and Employment, Malta, June 2014. https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/a_national_literacy_strategy2014eng_v2.pdf és *A National Literacy Strategy for All in Malta and Gozo (2021-2030)*. Government of Malta, Ministry for Education. June 2021. https://www.dropbox.com/scl/fi/rhmp34l60xixe0dcv270g/A-National-Literacy-Strategy-for-All-in-Malta-and-Gozo-2021-2030.pdf?rlkey=rtwy0uv0go2wsuim8jyej89tt&e=4&dl=0 (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

  - Az írásbeliség fejlesztése az iskolában.
  - Írásbeliség a korai életszakaszban.
  - Írásbeliség a junior (általános iskolai) életszakaszban.
  - Írásbeliség a középiskolai életszakaszban.
  - Az írásbeliség fejlesztése a fiatalkorban.
  - Felnőttkori írásbeliség-fejlesztés.
  - A tanulási nehézséggel élő gyermekekre vonatkozó rendelkezések.
  - A többnyelvű tanulók.
- 3. pillér: Az írásbeliség forrásai.
- 4. pillér: Szakmai fejlesztés és kutatás.

- Következtetések.

A stratégiai dokumentumban elméleti alapismeretek és összefüggések általános szintű, változó terjedelmű (inkább rövid) leírása után konkrét programok, kezdeményezések, tervek felsorolása olvasható.

A korai évek nyelvpolitikájáról szóló dokumentum főbb részei a következők:[15]

- A korai életévek kétnyelvű oktatása-nevelése.
- A gyermeknevelés társadalmi környezete.
- Szociolingvisztikai kontextus.
- Az otthoni környezet.
- Nevelés-oktatás a korai életszakaszban.
- A korai életszakasz oktatásvezetése, oktatásszervezése.
- A korai életszakaszban tanítók oktatása.

A stratégiai dokumentum egyes fejezetein belül a jellemzően rövid elméleti összefoglaló, az összefüggések áttekintése után a leglényegesebb ajánlásokat pontokba szerve sorolják fel.

15 *A Language Policy for the Early Years in Malta and Gozo*. Ministry for Education and Employment, Malta. https://curriculum.gov.mt/en/Resources/Literacy/Documents/A_Language_Policy_Early_Years.pdf (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

V. Intézkedési területek [VI. Ütemterv, VII. Feladat- és hatáskörök]

1. Intézményi háttér

A Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa

Feladata:

- a fenntartható nyelvpolitika és nyelvstratégia elfogadása és előmozdítása;
- a nyelvpolitika és nyelvstratégia végrehajtásának és betartásának figyelemmel kísérése és ellenőrzése;
- a máltai közélet minden területén a nemzeti nyelv fejlesztése;
- a máltai nép önazonosságának erősítése;

A működési feltételek biztosítása:

- összetétele;
- részletes feladatai és kötelezettségei;
- hatásköre;
- szakbizottsága;
- eljárási rendje.

A Máltai Nyelv Nemzeti Fóruma:

- összehívja az oktatásért felelős miniszter;
- háromévente ülésezik;
- meghívottak: Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa, Máltai Egyetem, Máltai Akadémia, a máltai nyelvi szövetségek, a kormányzati szervek, az önkormányzatok, a nem kormányzati szervezetek, az oktatási, kulturális és művészeti intézmények, valamint az audiovizuális kommunikáció és a nyomtatott média képviselői;
- feladata: a hatályos máltai nyelvpolitikával kapcsolatos kérdések, a máltai nyelv általános állapotáról és a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa munkájáról szóló beszámoló megvitatása.

2. A kétnyelvűségből adódó feladatok, a máltai nyelv fejlesztése

Málta hivatalosan is kétnyelvű ország, ezt Málta Alkotmánya is elismeri, hisz a máltai nemzeti nyelv mellett az angolt is hivatalos nyelvnek nevezi meg. A lakosság 99 százalékának a máltai az elsődleges nyelve, 14 százalék használja az angolt a családban és 29 százalék a munkája során. A nagy többség, tehát a 90 százalék a máltai nyelvet használja a családban (elenyésző – 4 százalék – azoknak a családoknak az aránya, amelyek mindkét nyelvet használják familiáris helyzetben). Ennek ellenére a különböző stratégiai dokumentumok és tanulmányok nagy hangsúlyt helyeznek a korai életszakaszban a családi, az iskolai előtti és a kisiskolás szakasz minél kiegyensúlyozottabb máltai–angol kétnyelvűségének fejlesztésére.

A lakosság 70 százaléka a munkája során is a máltait használja.[16] A Máltai Nemzeti Statisztikai Hivatal szerint a lakosság 86 százaléka a máltait részesíti előnyben a beszéd során, 12 százalékuk az angolt és 2 százalékuk az olaszt. A családi életben, a munka világában és a nyelvhasználat legtöbb területén viszont megfigyelhető a máltai nyelv folyamatos térvesztése az angollal szemben, ami az angol nagyobb presztízsével magyarázható.[17] A máltai inkább a helyi viszonyokban használatos, a nyilvános, hivatalos színtereken pedig az angol népszerűbb: jó példa erre a turizmus. Amellett, hogy az angol magasabb presztízsű a máltainál, angolul a közép- és felső osztályba tartozók gyermekei már a családi környezetben, az elsődleges nyelvi szocializációs színtéren elkezdenek tanulni. Az iskolázottak előszeretettel használják az angol nyelvet írásra és olvasásra (a máltai helyett is), és az esetek többségében angol keresztneveket adnak a gyermekeiknek.

A 2022. évi adatok szerint a máltai lakosság 96 százaléka beszél legalább alapfokon angolul, 90 százaléka pedig máltaiul. A máltai nyelvet nem ismerő lakosok jelenléte az utóbbi években igen jelentős mértéket öltött a migrációnak köszönhetően. A máltai történelem és kultúra többszörös külső nyelvi

16 Brincat 2003: 167.
17 Badia i Capdevila 2004.

érintettségét jól mutatja, hogy a lakosok 62 százaléka beszél legalább alapfokon olaszul és 20 százaléka franciául.[18] Az elmúlt évtizedek statisztikáinak összevetéséből kiderül, hogy az egynyelvű, csak máltaiul beszélők száma folyamatosan csökken, és az angol nyelv egyre nagyobb teret nyer.[19]

A máltai nyelvben nagy az aránya az angol eredetű szavaknak, gyakori jelenség, hogy az új fogalmak mellett a már meglévő máltaiakat is angol eredetű kifejezésekkel helyettesítik, de a lexémaszint mellett a fonetikai és a grammatikai szinten is megfigyelhetők beszűrődések az angolból a máltaiba. A hazai szakirodalom is átfogóan foglalkozott a máltai nyelv olasz és angol rétegeivel, és újabban a máltai/angol kódváltásokkal, a kevert, „makarónikus" (maltingliż) nyelvhasználattal.[20] A máltai lakosság annak ellenére az angol nyelvre való áttérés felé halad, hogy nem mindenki beszél tökéletesen angolul, és a beszélt nyelvi szituációkban egyelőre még mindig a máltai a gyakoribb.

Ezzel együtt a máltai lakosság nemzeti identitásának legfőbb jelzője a máltai nyelv, ugyanakkor azt is hozzá kell tenni, hogy a máltaiak a máltai–angol kétnyelvűségüket is a nemzeti identitásuk részének tekintik.

A kétnyelvűséggel összefüggő konkrét intézkedések:

- A kormány mindkét nyelvet használhatja.
- Bárki fordulhat bármely hivatalhoz a két nyelv akármelyikén, és a beadványban használt nyelven kell az ügyét intézni és választ kapnia.
- A parlament képviselői eldönthetik, hogy melyik nyelvet használják munkájuk során.
- A jogszabályok máltaiul és angolul is megjelennek, de a máltai a viszonyítási pont, a nyelvek közötti vitás helyzetekben a máltai a döntő.
- A Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa ajánlásokat ad a helyesírás szabályozására és az idegen szavak honosítására, átírására, a máltai nyelvű terminológia gazdagítására.

18 *Malta Skill Survey 2022. Preliminary Report*. National Statistics Office, Malta, 2023. https://nso.gov.mt/wp-content/uploads/Skills-Preliminary-2.pdf (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).
19 Badia i Capdevila 2004.
20 Iványi 2016.

- A korai életszakaszra (0–7 éves korig) vonatkozó nyelvstratégia ajánlása ösztönzi, hogy már a családban is kétnyelvű nyelvi szocializáció valósuljon meg.
- Az írásbeliségre vonatkozó nyelvstratégia szerint pedig Máltának úgy kell kétnyelvűnek lennie, hogy ne csak a beszélt nyelv, hanem az írásbeliség is kétnyelvű legyen. (Jelenleg a hivatalos, formális, tudományos, presztízses írásbeliség inkább angol nyelvű.)

3. Közigazgatás

Az ország kétnyelvűsége ellenére a parlament, az államigazgatás és az önkormányzatiság terén is megfigyelhető, hogy az angol nyelv használata általános, különösen érvényes ez az írásbeliségre. Nem utolsósorban ez annak köszönhető, hogy nincsenek jól működő, elérhető máltai helyesírás-ellenőrző és szótári programok.[21]

A hivatalos szövegeket először angolul írják meg, majd ha szükséges, akkor fordítják le máltaira, aminek az az eredménye, hogy sok a gyenge nyelvi színvonalú máltai hivatalos szöveg. A hivatalos szervek egymás között gyakran kizárólag angolul leveleznek.

Itt kell kitérni a máltai katolikus egyházra is, amelynek az állami pozícióját az alkotmány is megerősíti: Málta vallása a Római Katolikus Apostoli Anyaszentegyház vallása. A katolikus egyház a szertartásai és a működése során a máltai nyelvet használja.

A közigazgatás nyelvhasználatára vonatkozó intézkedések:

- A közigazgatási alkalmazottak érzékenyítése a nemzeti nyelv használatára, a kétnyelvű írásos kommunikáció ösztönzése.
- A máltai nyelvű írásbeliség észrevehetővé tétele, a máltai nyelvű hivatalos írott szövegek gyakoriságának növelésével a valóban kétnyelvű hivatalos kommunikáció szintjének elérése.
- A törvényhozásban, a közigazgatásban a máltai és az angol is használható.

21 Pace–Borg 2017.

- Máltaiul és angolul is lehet fordulni a közigazgatáshoz, és a hivatalnak olyan nyelven kell az eljárást lefolytatnia és válaszolnia, amelyen az ügyet elindította a kérelmező.
- A jogszabályok máltaiul és angolul is megjelennek, de ha ellentmondás, értelmezésbeli eltérés lehetséges a két nyelvi változat között, akkor a máltai nyelvű változat az irányadó.
- A Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa együttműködik az oktatási intézményekkel, önkormányzatokkal, egészségügyi intézményekkel, hogy nyelvi tanácsokat és máltai nyelvű terminológiai ajánlásokat adjon számukra, és ezeknek a szerveknek lektori szolgáltatást nyújt. Mindezt annak érdekében, hogy minél több máltai nyelvű írásos szöveg jelenjen meg az ügyfél-kommunikációjukban.
- A Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa a máltai közigazgatási szereplők és közalkalmazottak részére máltai írásbeli kommunikációval foglalkozó képzést szervez.
- A Máltai Egyetemen a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsával való együttműködésben máltai lektori képzés zajlik.

4. Oktatás

Az általános és középiskolai oktatásban a máltai és az angol nyelv is kötelező tantárgy, és mindkét nyelv az oktatás nyelve is. Minkét nyelven biztosítani kell a tanulóknak azt, hogy az alapvető munkanyelvi ismereteket angolul és máltaiul is megszerezhessék. Az állami iskolákban a máltai és az angol nyelvű oktatás aránya kiegyensúlyozott, míg a magániskolákban inkább az angol nyelvű oktatás dominál, az egyházi iskolákban pedig változó, hogy az angol vagy a máltai-e az előnyben részesített nyelv. Különösen a középiskolákban figyelhető meg az a tendencia, hogy a természettudományi, technikai tárgyak, a matematika magyarázatának a nyelve – tehát az a nyelv, amelyen a tananyagról szóló tanár-diák párbeszéd zajlik – az angol, míg a humán tantárgyak magyarázatának a nyelve inkább a máltai. A korai életszakaszra (0–7 éves korig) vonatkozó nyelvstratégia leszögezi, hogy a kisgyermekkori kétnyelvűség kognitív előnyökkel jár, ennek biztosítására minden iskolának saját nyelvstratégiát kell kidolgoznia

a máltai–angol kétnyelvűség biztosítására, és ennek a tanulók igényeihez kell igazodnia. Harmadik nyelvként az általános iskolákban hagyományosan az olaszt szokták tanítani, és középiskolában kiegészül a választható nyelvek sora a franciával, a némettel, az orosszal és a spanyollal. 1975-től 1987-ig a középiskolában az arab kötelező tantárgy volt.[22]

A Máltai Egyetemen oktatott szakok angolul is hallgathatók. Külön kiemelendő a turizmus-vendéglátás szakterülete, amelyre bemeneti követelmény az angol mellett a máltai nyelv is, de a szaktárgyak egy része kizárólag angolul hallgatható, és a szaktárgyak magyarázatának a nyelve általánosan az angol. A legtöbb egyetemi szak ugyan angolul és máltaiul is hallgatható (a hallgatói összetételhez igazodva), de a hallgatói feladatokat, beadványokat, előadásokat, szakdolgozatokat, diplomamunkákat jellemzően angolul kell teljesíteni. Különösen az egészségügyi szakterületeken okoz problémát az, hogy a felsőoktatás és a szakmai képzés alapvető nyelve az angol, mert a munkahelyekre kikerülő orvosok és egészségügyi személyzet gyakran nem tud máltaiul kommunikálni a betegekkel orvosi és egyéb egészségügyi szakmai témákról. Ezért már az egyetemi képzés része a máltai szaknyelvi képzés is.

A nyelvoktatásra és nyelvhasználatra vonatkozó lényegesebb oktatáspolitikai döntések:

- A közoktatásban és a felsőoktatásban a máltai és az angol is használható oktatási nyelvként.
- A máltai és az angol nyelv is kötelező tantárgy a közoktatásban.
- Biztosítani kell a diákoknak máltaiul és angolul is az alapvető munkanyelvi ismereteket az iskolákban.
- Az iskoláknak saját nyelvstratégiát kell kidolgozniuk a máltai–angol kétnyelvűség fenntartására és fejlesztésére.

22 *A Language Policy for the Early Years in Malta and Gozo*. Ministry for Education and Employment, Malta. https://www.dropbox.com/scl/fi/ox4gxyynrg236gykmihju/A-Language-Policy-for-the-Early-Years-in-Malta-and-Gozo.pdf?rlkey=v4x0xw3y3p79oz2wa3ye8gsf3&e=2&dl=0 (letöltés időpontja: 2025. 06. 19.).

5. Kultúra

Ezen a területen is két csoportba sorolhatók a máltaiak: akik inkább máltaiul, illetve akik inkább angolul kommunikálnak. A lakosság 43 százaléka olvas angolul, és 48 százaléka néz tévét és filmet angol nyelven, míg máltai nyelvű kulturális tartalmakat a lakosság 48 százaléka olvas, és tévét, filmet az 59 százalékuk néz máltaiul. Természetesen van átfedés a két kategória között, mert vannak olyanok, akik mindkét nyelven képesek kulturális tartalmat befogadni. A további adatokból kiderül, hogy a lakosok inkább angolul hajlamosak könyvet és újságot olvasni, mint máltaiul. A beszélt nyelvi műfajokban a máltai a népszerűbb, míg az írásbeli műfajoknál az angol nyelv dominál.[23]

A nyelvhasználattal összefüggő lényegesebb kultúrpolitikai döntések:

- A Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa együttműködik a máltai kultúra és irodalmi nyelv fejlesztése céljából a következő szervezetekkel:
  - Máltai Szerzők Egyesülete (Għaqda tal-Kittieba tal-Malti – Union of Maltese Authors).
  - Máltai Akadémia (Akkademja tal-Malti –Academy of Maltese).
  - Egyetemi Hallgatók Máltai Nyelvi Szövetsége (Għaqda tal-Malti Università – Maltese Language Association for University Students).
  - Máltai Költők Szövetsége (Għaqda Poeti Maltin – Association of Maltese Poets).
  - Máltai Nyelvi Lektorok Szövetsége (Għaqda tal-Qarrejja tal-Provi tal-Malti – Association for Proofreaders of Maltese).
- A Máltai Művészeti Tanács (Malta Arts Council) közreműködésével 2015-ben elfogadták a Máltai Művészeti Tanácsról szóló törvényt, amely szerint ez a szervezet őrzi és fejleszti azokat a kulturális elemeket (szellemi tartalmak, nyelvi, folklór és hagyomány), amelyek azonosítják és jellemzik a máltai népet.
- Minden évben különböző kategóriákban díjazzák az év könyvét, a díjazottak körébe tartozhatnak az idegen nyelvekről máltaira fordított művek is.

23 Pace–Borg 2017.

7. Média

Ugyanannyi nyomtatott lap jelenik meg máltaiul, mint angolul, ám a politikai vonatkozású újságcikkek, politikai hirdetések jobbára máltai nyelven születnek meg, hogy minél szélesebb szavazóbázist érjenek el a politikai szereplők.

A rádiózásban a máltai nyelvű adások dominálnak, de vannak angol és olasz nyelvű programok is. Vannak máltai és angol nyelvű hazai televíziócsatornák, de angliai, észak-amerikai és olasz televíziócsatornák is elérhetők az országban, és az olasz televíziócsatornák különösen népszerűek. A dokumentumfilmek, a filmek és a rajzfilmek általában angol nyelvűek a máltai közszolgálati és kereskedelmi csatornákon, míg a magazinműsorok, a főzőműsorok, a szórakoztató és sportműsorok, beszélgető műsorok inkább máltaiul népszerűek. A beszélgetőműsorokban, a magazinműsorokban gyakran fordul elő, hogy az interjúalanyok beszélgetés közben angolra váltanak át, mert azon a nyelven könnyebben tudják kifejezni magukat. Az is gyakori, hogy a máltai nyelvű magazinműsorban angol nyelvű interjúk és bejátszások szerepelnek. Ilyenkor nem kötelező a feliratozás vagy tolmácsolás az adás közben. A reklámok gyakran kétnyelvűek, ám az is általános, hogy a televízióban bemutatott reklámokban a beszélt szöveg máltai, míg az írott szöveg angol.

A digitalizált máltai nyelvű internetes tartalom lényegesen kevesebb, mint az angol nyelvű, ami az angol–máltai kétnyelvű társadalomban az internetes tartalomfogyasztást egyértelműen az angol nyelv felé mozdítja el. A máltai nyomtatott sajtóorgánumoknak jellemzően van hírportálja is, közöttük viszont ugyanannyira kiegyensúlyozott a máltai és az angol aránya, mint a nyomtatott lapok esetében.[24]

A média nyelvhasználatára vonatkozó lényegesebb intézkedések:

- A máltai Hírközlési Hatóság a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsával együttműködésben kiadta *A máltai nyelv helyes használatának szabályzata a sugárzott médiában* című rendelkezést (Code on the Correct Use of the Maltese Language on the Broadcasting Media Regulations. 2010), amely szabályozza, hogy mennyi máltai nyelvű programot kell adnia egy televízió- vagy

24 Pace–Borg 2017.

rádiócsatornának, és a máltai nyelv helyes használatára vonatkozó tanácsokat is adnak.

- Minden máltai rádió- és televíziócsatornának máltai nyelvi tanácsadót kell alkalmaznia, akinek megfelelő egyetemi végzettsége van, és a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa ajánlásával rendelkezik. A szabályozás megengedi azt is, hogy egy csatorna ennél hatékonyabban és eredményesebben működő belső, nyelvi önszabályozási mechanizmust dolgozzon ki.
- A média helyes máltai nyelvhasználatára vonatkozó szabályok magukban foglalják a helyesírást, a helyes kiejtést, a felesleges angol kifejezések mellőzését, a számok, helynevek és színnevek máltai nyelvű használatára vonatkozó javaslatot.
- Az angolul elhangzó médiatartalmak feliratozásáról, alámondásáról, szinkronizálásáról gondoskodni kell.
- A máltai Hírközlési Hatóság a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsával közösen rendszeresen tart máltai nyelvi képzéseket a máltai nyelvű média különböző alkotói számára.
- A máltai Hírközlési Hatóság a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsával és a Máltai Újságírók Intézetével közösen évente díjazza a kiemelkedő újságírói teljesítményt, és ennek része a máltai nyelvet legszebben használó újságíró díjazása a nyomtatott és digitális, valamint a sugárzott médiában (a rádióban és a televízióban).
- A máltai Hírközlési Hatóság rendszeresen tanulmányozza a máltai médiaprodukciók nyelvhasználatát, és ajánlásokat tesz a médiumoknak a helyes máltai nyelvhasználatra.

8. Gazdaság

A gazdasági szereplők egymás között, illetve a hivatalokkal az írásbeli kommunikációra jellemzően az angol nyelvet használják. Ez igazodik ahhoz a trendhez, hogy a hivatalos kommunikáció ugyan kétnyelvű, ám az írásbeliség inkább angol nyelvű.

A gazdasági reklámokban a szlogenek, jelmondatok, figyelemfelkeltő kifejezések jellemzően angol nyelvűek, ám a részletesebb leírások kétnyelvűek, vagy az is előfordul, hogy csak egynyelvűek (máltaiak).

A cégek alosztályainak, beosztásainak a megnevezése, a belőlük képzett rövidítések jellemzően angol nyelvűek. A bankjegykiadó automaták felülete a legtöbb esetben kétnyelvű, a bankszámlakivonatok, a közműszámlák, a telekommunikációs számlák és egyéb megkeresések a cégek, szolgáltatók részéről egyre inkább kétnyelvűek. Az a tendencia figyelhető meg, hogy az ügyfél-kommunikációban a máltai egyre nagyobb teret nyer a korábban domináns angol ellenében. Ugyanez a tendencia figyelhető meg a nyilvános, nagy társadalmi közegnek szóló projektek kommunikációjában is. A cégek nyilvános éves beszámolói döntően angol nyelven készülnek el, de már tartalmaznak máltai nyelvű fejezetet is.

A gazdaság és a nyelvhasználat összefüggésével kapcsolatban olyan intézkedéseket hoztak, amelyek érzékenyítik a gazdasági szereplőket a nemzeti nyelv használatára vonatkozóan, valamint ösztönzik a kétnyelvű írásbeli kommunikációt a gazdasági szektorban.

9. Igazságszolgáltatás

Az igazságszolgáltatás és a jogállamiság alapjául szolgáló alkotmányt, törvényeket és egyéb jogszabályokat két nyelven, a máltai mellett angolul is meg kell alkotni, ám az angol és a máltai változat között kialakuló vita esetén a máltai nyelvű számít döntő változatnak. A kötelező kétnyelvűség alól azok a jogszabályok és hivatalos dokumentációk számítanak kivételnek, amelyek olyan szakkifejezéseket tartalmaznak, amelyeknek nincs elfogadott máltai nyelvű változata. Márpedig az angol–máltai kétnyelvűségből egyértelműen következik, hogy különösen a technológiai kutatások, innovációk és fejlesztések globális angol nyelvűsége miatt a terminológia vezető nyelve Máltán is az angol. A legtöbb technológiai terminus angol nyelvű, tehát egyszerűbb az erről szóló dokumentáció és jogszabályok angol nyelvű megalkotása.

Mivel Málta európai uniós csatlakozása miatt a máltai az unió egyik hivatalos nyelve, ezért minden uniós jogszabályt kötelező máltaira is lefordítani. Éppen emiatt bővül a máltai nyelvű terminológiai adatbázis. Tehát egy nyelven kívüli tényező hatására mozdult előre a máltai terminológiai honosítási folyamat. Számos felhasználói, vásárlói tájékoztatóról szóló jogszabály azt írja

elő, hogy a tájékoztató szövegnek vagy angolul, vagy máltaiul, esetleg mindkét nyelven meg kell születnie, tehát nem általános követelmény minden esetben a kétnyelvű vagy az egynyelvű máltai tájékoztatás.

A bírósági eljárások nyelve a máltai, ám a törvény megengedi, hogy aki nem beszél máltaiul, annak számára angolul lehessen lefolytatni az eljárást. Természetesen a se angolul, se máltaiul nem beszélő fél számára hivatalos tolmácsolással, ám máltaiul kell lefolytatni az eljárást. A közjegyzői okiratokat a fél kérésének megfelelően máltaiul vagy angolul kell elkészíteni, ha ezektől eltérő nyelven kéri a fél a szöveget, akkor hivatalos fordítást kell készíteni a kívánt nyelvre az eredeti máltai változatról.[25]

Az igazságszolgáltatásra vonatkozó nyelvhasználati intézkedések:

- Az igazságszolgáltatás nyelve a máltai.
- A fél vagy felek kérésére az igazságszolgáltatási eljárást angolul is le lehet folytatni.
- Az okiratokat a fél kérésének megfelelően máltaiul vagy angolul kell elkészíteni.
- Ha a máltaitól és az angoltól eltérő nyelvre van igény, akkor az eljárás máltaiul zajlik vagy az okirat máltaiul készül el, ám hivatalos tolmácsolást vagy fordítást kell biztosítani a fél vagy felek által kívánt nyelvre.
- A jogszabályok és hivatalos dokumentációk máltaiul és angolul is elkészülnek, ám ha a téma szakkifejezés-készlete csak angolul érhető el, akkor a szabályozás is angol nyelven készül el.

VIII. Felügyelet, fenntartás és megújítás

A máltai nyelvstratégia kidolgozásának és felügyeletének felelős szerve a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa, amely az Oktatási és Foglalkoztatási Minisztérium felügyelete alá tartozik. Az eddig kidolgozott két részstratégia, a korai

25 Pace–Borg 2017.

életszakaszra vonatkozó nyelvstratégia[26] és az írásbeliség nyelvstratégiája[27] az Oktatási és Foglalkoztatási Minisztérium gondozásában jelent meg.

A nemzeti nyelvpolitika és nyelvstratégia legfőbb felügyeletét egy konzultatív testület, a Máltai Nyelv Nemzeti Fóruma látja el, amely háromévente ülésezik, az érintett kormányzati, szakmai és társadalmi szervezetek kötelezően képviseltetik magukat benne, és a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsa beszámol a nyelvpolitika aktuális állásáról.

Az írásbeliségre vonatkozó nemzeti stratégiát 2021-ben megújították és további 10 évre hatályosították.

IX. Összehasonlítás, esetleges kitekintés

Málta kétnyelvű ország, amely alkotmányosan is elismeri a máltai–angol kétnyelvűséget. A kétnyelvűség, illetve a róla szóló nemzeti nyelvpolitika nem ritkaság európai szinten, gondoljunk csak az ír–angol kétnyelvűséget hangsúlyozó nyelvpolitikára, vagy a nemzeti identitással erős összefüggésben álló baszk nyelvpolitikára, de a sort hosszan lehetne folytatni. A Kárpát-medencei magyarságnak különösen az anyaországon kívül élő részei vannak kétnyelvű szituációban, ám a máltai és a magyar nemzet kétnyelvűsége eltér. Máltán nem egynyelvű nemzetek érintkezéséből származik a kétnyelvűség, hanem a máltai nép történelmi hagyományaira visszavezethető, évszázadok alatt kialakuló és fennálló kétnyelvűség alakult ki, amely hivatalos szinten is el van ismerve.

---

26 *A Language Policy for the Early Years in Malta and Gozo*. Ministry for Education and Employment, Malta.
https://www.dropbox.com/scl/fi/ox4gxyynrg236gykmihju/A-Language-Policy-for-the-Early-Years-in-Malta-and-Gozo.pdf?rlkey=v4x0xw3y3p79oz2wa3ye8gsf3&e=2&dl=0 (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

27 *A National Literacy Strategy for All in Malta and Gozo 2014-2019*. Ministry for Education and Employment, Malta, June 2014.
http://education.gov.mt/en/Documents/Literacy/ENGLISH.pdf; *A National Literacy Strategy for All in Malta and Gozo (2021-2030)*. Government of Malta, Ministry for Education. June 2021.
https://www.dropbox.com/scl/fi/rhmp34l60xixe0dcv270g/A-National-Literacy-Strategy-for-All-in-Malta-and-Gozo-2021-2030.pdf?rlkey=rtwy0uv0go2wsuim8jyej89tt&e=1&dl=0 (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

Érdekes hasonlóságokat mutatott ki Iványi Márton a máltai nyelv gozói dialektusa (Għawdxi) és a csángó dialektus között, hisz mindkettő elkülönül a standardizált (máltai és magyarországi) változatoktól, de mégis természetes részei a máltai és a magyar nyelvnek. Továbbá az is érdekes párhuzam, hogy a máltainak az arabtól való különfejlődéséhez hasonló a csángó magyar különfejlődése a standard, magyarországi magyartól.[28]

Ezzel együtt vannak a magyar nyelvi helyzetre is érvényes, megfontolandó elemei a máltai nyelvpolitikának. A kétnyelvűség korai életszakaszban való bevezetése kognitív előnyökkel jár a máltai és a nemzetközi szakirodalom szerint is, ám igaz, hogy ezek az előnyök egy kétnyelvű társadalmi környezetben érvényesülnek igazán.

Máltán sem teljesen kiegyensúlyozott a kétnyelvűség, mert főként a formális, tudományos nyelvhasználati szituációkban az angol a presztízsesebb nyelv, amiből az következik, hogy ahol az angol nyelv használata domináns, ott a máltai nyelv versenyképessége háttérbe szorul. Ez leginkább a tudományos, technológiai szókincsrétegre érvényes. A máltai nyelvpolitika és a felelős intézményrendszer tudatosan törekszik a kiegyensúlyozott kétnyelvűség elérésére és a máltai szókincsréteg tudatos fejlesztésére, tehát terminológiai és honosítási célokat tűztek ki, és ezeket próbálják folyamatos munkával elérni.

Az írásbeliség terén jelentős különbség van a magyar kétnyelvű közösségek és a máltai nemzet között, ugyanis a máltai nyelv írásbelisége viszonylag fiatal, a 19. századi nemzeti mozgalmakkal kezdett növekedni az érdeklődés a máltai nyelvű írásbeliség iránt, de az egységes máltai helyesírási szabályozás csak 1924-ben indult meg. Ennélfogva jelentős nyelvstratégiai cél az egyensúlyban levő írásbeli kétnyelvűség elérése is. Jelentős előrelépést hozott főként a közigazgatási, jogi, külgazdasági és nemzetközi politikai kommunikációs színterek máltai terminológiafejlesztésében az ország európai uniós csatlakozása, amely a máltait is az Unió hivatalos nyelvei közé emelte. Ennek következtében kötelezővé vált minden uniós rendelkezés, hivatalos dokumentáció, jogi szöveg

28 Iványi 2023. https://www.uni-bremen.de/fileadmin/user_upload/fachbereiche/fb10/fb10/images/Linguistik/Maltazentrum/8th_Lingwistika/abstracts_8ghilm_01.pdf (letöltés időpontja: 2024. 07. 30.).

máltai nyelvre fordítása, ami elősegítette a máltai nemzeti nyelvi terminológiai adatbázis kialakítását és fejlesztését.

Máltán megalakították a Máltai Nyelv Nemzeti Tanácsát, amely felelős a máltai nyelvpolitikáért, nyelvstratégiáért. Az intézet az Oktatási és Foglalkoztatási Minisztérium felügyelete alatt dolgozik, egyértelmű a felhatalmazása, a feladatköre, háromévente pedig a Máltai Nyelv Nemzeti Fórumán az érintett közigazgatási, szakmai és társadalmi szervezetek előtt kell beszámolnia a nemzeti nyelvpolitika alakulásáról.

Minden máltai nyelvstratégiáról szóló dokumentum, jogszabály, tanulmány hangsúlyozza, hogy a máltai nemzeti identitás alapvető eleme a máltai nyelv. Annak ellenére hangsúlyozzák ezt, hogy az ország történelmileg és hivatalosan is máltai–angol kétnyelvű.

Felhasznált irodalom

A Language Policy for the Early Years in Malta and Gozo. A consultation document. Ministry for Edication and Employment, Malta. https://www.dropbox.com/scl/fi/ox4gxyynrg236gykmihju/A-Language-Policy-for-the-Early-Years-in-Malta-and-Gozo.pdf?rlkey=v4x0xw3y3p79oz2wa3ye8gsf3&dl=0 (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

A National Literacy Strategy for All in Malta and Gozo (2014-2019). Ministry for Education and Employment, Malta, June 2014. https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/a_national_literacy_strategy2014eng_v2.pdf# (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

A National Literacy Strategy for All in Malta and Gozo (2021-2030). Government of Malta, Ministry for Education. June 2021. https://www.dropbox.com/scl/fi/rhmp34l60xixe0dcv270g/A-National-Literacy-Strategy-for-All-in-Malta-and-Gozo-2021-2030.pdf?rlkey=rtwy0uv0go2wsuim8jyej89tt&dl=0 (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

Badia i Capdevila 2004. Badia i Capdevila, Ignasi: A view of the linguistic situation in Malta. *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, Spring-summer 2004. http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm04primavera-estiu/a_badia1_3.htm (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

Brincat 2003. Brincat, Jopseph: Purism and neologism in contemporary Maltese. In Ramat, Paolo – Stolz, Thomas: *Mediterranean languages. Papers from the MEDTYP workshop, Tirrenia, June 2000.* Universitätsverlag Dr. N. Brockmeyer, Bochum, 2003. 155–170.

Brincat 2005. Brincat, Joseph: Maltese – an unusual formula. *MED Magazine*, Issue 27. February 2005. https://macmillandictionaries.com/MED-Magazine/February2005/27-LI-Maltese.htm (letöltés időpontja: 2024. 07. 30.).

Brincat 2011. Brincat, Joseph: *Maltese and Other Languages: A Linguistic History of Malta.* Midsea Books. Sta Venera, Malta, 2011.

Fabri 2010. Fabri, Ray: Maltese. *Revue belge de Philologie et d'Histoire,* 88. (2010) 3. sz. 791–816. https://www.persee.fr/doc/rbph_0035-0818_2010_num_88_3_7804 (letöltés időpontja: 2024. 07. 30.).

Iványi 2016. Iványi Márton: Máltai nyelv: arab nyelvjárás és/vagy nyelvötvözet? *Nyelvtudományi Közlemények*, 112. (2016) 339–363. https://real.mtak.hu/79927/1/NyK20112_u.pdf (letöltés időpontja: 2024. 07. 30.).

Iványi 2021. Iványi Márton: Egy látszólagos paradoxon: a kereszténység fogalmainak arab szókészlete a máltai nyelvben. *Argumentum,* 17. (2021) 878–894. DOI: 10.34103/ARGUMENTUM/2021/49 https://argumentum.unideb.hu/2021-anyagok/ivanyim.pdf (letöltés időpontja: 2024. 07. 30.).

Iványi 2023. Iványi Márton: Cases of „double-fold insularity:" analogies and contrasts in terms of multidimensional experiences of the Gozitan dialects and the Székely-Csángó language island (Sprachinsel) vis-a-vis the Arabic-Maltese and Hungarian-Székely Sprachräume respectively. Előadás a brémai egyetemen (2023.09.19.), *8th Lingwistika Maltija: The next century of Maltese linguistics c. tudományos konferencián*. Abstract: https://www.uni-bremen.de/fileadmin/user_upload/fachbereiche/fb10/fb10/images/Linguistik/Maltazentrum/8th_Lingwistika/abstracts_8ghilm_01.pdf (letöltés időpontja: 2024. 07. 30.).

Malta Skill Survey 2022. Preliminary Report. National Statistics Office, Malta, 2023. https://nso.gov.mt/wp-content/uploads/Skills-Preliminary-2.pdf (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

Pace–Borg 2017. Pace, Thomas – Borg, Albert: The Status of Maltese in National Language-Related Legislation and implications for its Use. *Revista de*

Llengua i Dret, Journal of Language and Law, núm. 67. (2017) 70–85. http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/download/10.2436-rld.i67.2017.2935/n67-pace-borg-en.pdf (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

Jogi források

Constitution of Malta. https://legislation.mt/eli/const/eng (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).

Maltese Language Act. ACT No. V of 2004AN ACT to establish the National Council for the Maltese Language inorder to promote the National Language of Malta and to providethe necessary means to achieve this aim https://legislation.mt/eli/act/2004/5/eng/pdf (letöltés időpontja: 2023. 09. 07.).